

SUMMARY

Tong Xiochen. The formation of intercultural competence of future philologists in the process of professional training.

The article is devoted to the problem of the formation of intercultural competence of future philologists in the process of professional training. The relevance of the study is determined by the need to reveal the essence of the definitions «intercultural competence», «linguistic personality». The text deals with the intercultural competence of an individual and its practical tasks.

It was found that the formation of intercultural competence of future philologists involves awareness and relationships of the native language, mother culture with others, prevention of conflicts that inevitably arise in a multicultural society, the ability to build new forms of behavior based on the values and norms of different cultures, etc.

Key words: intercultural competence, language personality, future philologists, system of continuous education.

УДК 378.091.12.011.3-051:62/68:005.336.2

Валентина Харламенко

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ORCID ID 0009-0003-4653-5190

Оксана Гузенко

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ORCID ID 0000-0003-2080-6178

DOI 10.24139/2312-5993/2023.08-09/265-275

РОЛЬ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядається важливість предметних компетентностей вчителя технологій для забезпечення якості освітнього процесу. Зазначається, що глибокі знання та практичні навички вчителя є ключовими елементами розробки ефективних навчальних програм та методів. Проаналізовано роль сучасних технологій у викладанні, їх сприяння стимулюванню інтересу та творчого мислення учнів. Аналіз досліджень підкреслює важливість індивідуалізації та постійного самовдосконалення вчителів технологій для успішного формування не лише фахівців, але й лідерів майбутнього. Вчитель розглядається як стратегічний партнер для учня, а інтеграція сучасних методів та практичних завдань є ключем до глибокого засвоєння матеріалу та розвитку критичного мислення. Розглянуто вплив відсутності глибоких теоретичних знань у вчителя на якість навчання. Висвітлено необхідність постійного самовдосконалення та адаптації вчителя до змін, а також важливість розвитку ключових навичок учнів. Систематичне спостереження за вчителями технологій у реальних умовах дозволяє визначити їхні сильні сторони та області для подальшого розвитку.

Ключові слова: вчитель технологій, педагогічна діяльність, інноваційні підходи, предметні компетентності, самоосвіта, робота з інформацією, інформаційні та комунікаційні технології, проблемне навчання, обернене навчання.

Постановка проблеми. У світі, що стрімко змінюється, учителі технологій відіграють значну роль у формуванні ключових компетентностей молодого покоління. Їх завдання – не лише передавати знання, але й надихати на творчість та розвивати в учнів навички критичного мислення. Володіння глибокими теоретичними знаннями в технологічних питаннях є основою, на якій ґрунтується їхня ефективність. Важливим аспектом викладацької діяльності цих фахівців є не лише передача конкретних фактів, але й виховання в учнів відповідальності. Створюючи умови для розвитку творчих підходів до вирішення завдань, вони сприяють формуванню у здобувачів освіти навичок самостійності та впевненості у власних силах.

Подальша інтеграція сучасних педагогічних методик та інноваційних підходів в освітній процес стає стратегічним завданням для цих учителів. Їхня роль переходить від класичного вчителя до керівника, який активно впроваджує нові технології та навчальні методи, забезпечуючи високий ступінь адаптації учнів/учениць до вимог сучасного суспільства. У контексті стрімкого розвитку технологій, ці вчителі технологій виступають як стимулятори можливостей для молодого покоління. На їхніх уроках учні/учениці не лише засвоюють факти, але й отримують практичні навички, які стають ключем до успіху в динамічному світі. Такий підхід покликаний створювати не лише успішних фахівців, але й готувати лідерів, здатних впливати на майбутнє.

Аналіз актуальних досліджень. У глобальному освітньому контексті вчитель технологій відіграє важливу роль у формуванні ключових компетентностей молодого покоління. Аналіз останніх досліджень у цій галузі розкриває значущі аспекти, пов'язані з предметними компетентностями та їх впливом на якість освітнього процесу. Так, фундаментальні компоненти предметних компетентностей стали предметом досліджень вітчизняних учених О. Беляєвої, І. Коломоєця, В. Лугової, Н. Македонської, О. Шинкарук та ін. Зазначимо, що однією з ключових знахідок цих досліджень є не лише визначення теоретичних знань фундаментальним елементом предметних компетентностей, але й їх глибоке та практичне використання. Дослідження підкреслюють необхідність володіння вчителями технологій як теоретичними, так і практичними аспектами, охоплюючи різноманітні сфери, такі як основи технології, матеріалознавство, проектування та виробництво.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури з'ясовано, що загальні питання підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технології, формування їх професійної компетентності висвітлено в працях М. Анісімова, Д. Кільдерова, М. Курача, В. Сидоренка, В. Сташенка, О. Федорової, С. Ящука та ін.

Питання впливу цінностей та ставлень на професійну та особистісну ідентичність вчителя зустрічаємо в дослідженнях О. Жаркової, Т. Єрмакової, С. Кузьмінської, Н. Прокопчук. На думку вчених, захоплення працею, визнання цінності творчості та готовність до інновацій визначають основу взаємодії з учнями та створення розвиваючої атмосфери.

Відмітимо, що актуальні дослідження (Н. Мар'їнчук, Ю. Потрійко, О. Рубан, О. Фарковський) підкреслюють зростаючу важливість індивідуалізації та персоналізації навчання в контексті викладання технологій. Використання онлайн-ресурсів, віртуальних лабораторій тощо стає необхідною складовою для забезпечення цілеспрямованого й цікавого освітнього процесу.

Між тим, дотепер не існує єдиного підходу до визначення ролі предметних компетентностей у професійному становленні вчителя технологій.

Основною **метою цієї статті** є розгляд важливості ролі предметних компетентностей у професійному становленні вчителя технологій, що, на думку авторів, дозволить педагогам залишатися в авангарді технологічних інновацій.

Методи дослідження. Аналіз сучасних досліджень стає ключовим етапом для розуміння того, як формуються предметні компетентності вчителів технологій, і відкриває двері до нового етапу в розвитку освіти. Ретельне вивчення наукової літератури дозволяє визначити тенденції та перспективи в розвитку предметних компетентностей вчителів технологій. Порівняння методів та стратегій професійного розвитку вчителів технологій з різних контекстів дозволяє виявити ефективні підходи та найкращі практики. Проведення емпіричних досліджень залучає вчителів технологій для збору даних та визначення конкретних викликів у формуванні компетентностей. Систематичне спостереження за вчителями технологій у реальних умовах дозволяє виявити їхні сильні сторони та області для подальшого розвитку. Вивчення особливостей упровадження нових підходів та інновацій у навчальний процес

допомагає з'ясувати їхній вплив на формування компетентностей учителів технологій.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення якості освітнього процесу визначається наявністю предметних компетентностей вчителя технологій. Його глибокі знання стають основою для розробки ефективних навчальних програм та методів навчання. Практичні знання вчителя дозволяють використовувати різноманітні методи, такі як проєктна технологія, проблемне навчання та практичні заняття. Це забезпечує високий рівень якості освіти та формує предметні компетентності учнів. Упевненість учителя в його знаннях та вміннях є ключовим фактором для створення сприятливого середовища для навчання. Ця впевненість, разом із глибокими знаннями та авторитетом, дозволяє вчителю технологій бути не лише наставником, але й творцем атмосфери творчості та інновацій (Ковальчук, Кройтор, 2019, 91-94).

Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що предметні компетентності фахівця в галузі викладання технологій складаються з кількох ключових компонентів, які ми детально розглянемо.

Фахові знання. Вчителі технологій повинні мати глибокі та актуальні знання у своїй предметній області. Це включає розуміння основних концепцій, принципів та технічних аспектів у галузі, яку вони викладають та дозволяє йому надійно розуміти й пояснювати основи предмета.

Навички педагогічної діяльності. Важливо мати вміння ефективно передавати фахові знання уням/ученицям. Це включає вміння створювати навчально-методичні матеріали, використовувати різноманітні методи та стратегії навчання, організовувати уроки та оцінювати успішність школярів.

Інтеграція технологій. Урахування сучасних технологій в освітньому процесі є важливим компонентом. Фахівець повинен бути здатний інтегрувати технічні засоби та інструменти для покращення процесу навчання та залучення унів/учениць.

Креативність та інновації. Фахівець повинен бути здатний до креативного підходу у викладанні та створенні нових навчально-методичних матеріалів. Інноваційний підхід сприяє стимулюванню інтересу та розвитку у школярів креативного мислення.

Здатність до роботи в команді. Оскільки технології часто використовуються в проєктній роботі, важливо мати навички співпраці та вміння ефективно спілкуватися та співпрацювати з іншими фахівцями та школярами. Вважаємо, що ефективна комунікація

допомагає встановлювати позитивні взаємини з учнями та колегами, а також передавати інформацію зрозуміло й доступно.

Цінності та ставлення. Учитель технологій повинен формувати основу для вдосконалення професійної практики та впровадження новаторських підходів у навчання.

Аналіз актуальних досліджень підкреслює важливість предметних компетентностей вчителя технологій та їхню унікальну роль у створенні стимулювального середовища для навчання та розвитку здобувачів освіти. Розкриваючи сутність предметних компетентностей в контексті новаторства, учитель стає творцем унікального освітнього ландшафту. Він використовує не лише знання, але й свою творчість, щоб пробудити учнівський інтерес та заохотити до власного відкриття.

Один із дієвих підходів у цьому відношенні – «обернене навчання», де учні вивчають теоретичні аспекти вдома через онлайн-ресурси, а класичні уроки використовують для практичних вправ та обговорень. Це сприяє глибокому розумінню та застосуванню знань.

Ще однією перспективною концепцією є «проблемне навчання», де учні розв'язують реальні технологічні завдання. Цей підхід активізує аналітичні та розв'язувальні здібності учнів.

Не менш важливою є концепція індивідуалізації та персоналізації навчання, яка враховує різні потреби та стилі навчання учнів. Інформаційні та комунікаційні технології (ІКТ) стали необхідною складовою викладання технологій. Використання онлайн-ресурсів, віртуальних лабораторій та відеоконференцій розширює можливості навчання та робить його цікавішим.

Знання є основою для формування інших компетентностей, особливо в контексті професійної діяльності вчителів технологій. Щоб бути справжнім експертом у своєму предметі, вони повинні не тільки володіти глибокими теоретичними, але й практичними знаннями. Теоретична частина включає в себе основи технології, охоплюючи технологічні процеси, матеріалознавство та техніку безпеки. Важливо мати уявлення не лише про те, як це працює, але й про теоретичні основи цього процесу. Розуміння історії технології дозволяє вчителям усвідомити важливу роль технологій у розвитку суспільства.

Сучасні технології є ключовим елементом в арсеналі вчителя технологій. Вони не тільки забезпечують учням актуальні тенденції розвитку технологій, але й стимулюють їхній інтерес та уяву. Учителю важливо бути в курсі новітніх досягнень, щоб надихати та провокувати

творче мислення учнів/учениць. Уміння – це ключовий компонент предметних компетентностей. Учителі технологій повинні володіти вмінням ефективно організувати та здійснювати навчальний процес. Це включає в себе розробку навчальних планів, програм, вибір методів та прийомів, а також оцінку результатів. Використання різних методів та прийомів навчання допомагає створити цікаве та ефективне навчання.

Навички роботи з інформацією – невід'ємна частина арсеналу вчителя технологій. Швидке знаходження, аналіз та використання інформації – це навички, що дозволяють стежити за темпами розвитку технологій та впроваджувати їх у навчальний процес. Творче мислення стає ключовою навичкою, дозволяючи вчителю розробляти нові навчальні матеріали та стимулювати творчість учнів. Навички спілкування, які включають ефективне спілкування з учнями, колегами та батьками, роблять учителя технологій справжнім лідером у навчальному процесі (Федорова, 2021, 169-172).

Цінності та ставлення вчителя технологій визначають його професійну ідентичність. Виховання в учнів ставлення до праці є важливою складовою предметних компетентностей. Вчителю технологій важливо надихати учнів повагою до праці та розвивати в них трудові навички. Це не просто навчання, але і формування цінностей, які визначатимуть їхнє ставлення до професійного розвитку в майбутньому.

Створення атмосфери креативності в класі дозволяє вчителю розвивати у школярів не лише конкретні навички, а й здатність думати творчо, шукати нестандартні рішення та вдосконалювати свої ідеї. Інновації, як цінність та ставлення вчителя технологій, сприяють ознайомленню учнів із новітніми технологіями та розвивають їхнє критичне мислення.

Щоб відзначити унікальність та зацікавленість професії вчителя технологій, давайте представимо його як «архітектора знань». Подібно до будівельного архітектора, учитель технологій конструює основи знань, ураховуючи теоретичні структури та практичні застосування. Він будує «навчальні конструкції», які виступають фундаментом для майбутніх досягнень учнів. Учитель технологій мовою інновацій та вмінь відкриває нові горизонти для своїх учнів, надихаючи їх досліджувати, удосконалювати та втілювати свої ідеї в життя (Кройтор, Ковальчук, 2023, 442-457).

У світі, де технології стрімко розвиваються, вчителі технологій – це путівники, які ведуть учнів через лабіринт інформації та можливостей. Вони – не лише вчителі, а й ментори, що вчать адаптуватися до змін та розвивати творчий підхід до вирішення завдань.

Створення стимулювального середовища для навчання та підвищення якості освітнього процесу – важливий елемент успішної кар'єри вчителя технологій. Однак, для досягнення цього, необхідно систематично підвищувати кваліфікацію, удосконалювати компетентності й досліджувати новітні тенденції у сфері технологій. Професійна підготовка вчителів технологій має включати як глибокі теоретичні знання, так і практичний досвід. Учні/учениці повинні не лише вивчати технологічні дисципліни, але й активно залучатися до практичних вправ та самостійної роботи, що буде служити фундаментом для їхньої майбутньої діяльності.

Підвищення кваліфікації та самоосвіта вчителя є однією з ключових тенденцій, яку відзначають дослідники. Від студентських лав до підвищення кваліфікації, вчителі вступають у постійний процес саморозвитку, розширюючи свій арсенал знань та педагогічних методів. Це відкриває можливості для творчого експерименту та пошуку інновацій, роблячи його не лише вчителем, але й лідером в освітньому просторі.

Таким чином, на етапі підвищення кваліфікації, вчителі технологій повинні постійно вдосконалювати свої компетентності. Участь у семінарах, тренінгах та самоосвіта дозволяють бути в курсі новітніх досягнень та сприяють розвитку творчого потенціалу та педагогічної майстерності. Формування здібностей вчителя технологій – це складний процес, який включає різні етапи професійного розвитку. Створення сприятливих умов для цього включає в себе забезпечення якісних навчальних матеріалів і обладнання, можливість постійного підвищення кваліфікації вчителів технологій та систему стимулювання їхнього професійного росту. Важливо надавати можливості для творчого самовираження та впровадження інновацій в освітній процес.

У контексті вище окресленого визначимо такі тренди в підвищенні кваліфікації вчителя технологій.

По-перше, постійний розвиток для збереження актуальності – участь у професійних тренінгах та активне вивчення новітніх технологічних тенденцій є стратегічним кроком для фахівців. Мета полягає в тому, щоб залишатися інформованим у швидких змінах та

мати можливість передавати не лише основні, але й актуальні знання, необхідні для успіху в сучасному світі.

По-друге, трансформація взаємодії з учнями/ученицями – мова йде про трансформацію ролі експерта у взаємодії з аудиторією. Замість традиційного підходу, спілкування перетворюється на творчий діалог. Експерту випадає роль наставника, що сприяє самовиявленню та вдосконаленню здібностей аудиторії. Це не лише вивчення фактів, але й підтримка в особистісному та творчому рості.

По-третє, формування готовності до викликів інформаційної ери – мета розвитку фахівців не лише в передачі знань, але й у вихованні покоління, готового до викликів інформаційної ери. Ставлення до цінностей праці, творчості та інновацій стає ключовим. Фахівці, зміцнюючи ці цінності в собі, переносять їх на свою аудиторію.

Усе це разом створює образ фахівця, який не тільки володіє знаннями, але й активно вдосконалюється, перетворює взаємодію з аудиторією та формує готовність до майбутніх викликів.

Щодо прикладів, володіння предметними навичками може збагатити професійну діяльність учителя технологій. Учитель із глибокими теоретичними знаннями може розробити навчальний проект, що допомагає учням розуміти технологічні процеси та заохочує їх досліджувати далі. Педагог із практичним досвідом може організувати практичне заняття, де учні застосовують теоретичні знання на практиці. Упевнений у своїх знаннях учитель може створити атмосферу творчості та інновацій в класі, сприяючи розвиткові творчих здібностей учнів (Марушак, Король, 2017, 62-71).

Розглядаючи проблему в ширшому контексті, вважаємо, що несформованість предметних компетентностей у вчителя технологій негативно впливає на якість освітнього процесу. Оскільки це відбивається на їх здатності, наприклад, розробляти передові навчальні програми та впроваджувати інноваційні методи навчання, що може призвести до поверхневого навчання, а також унеможлиблює набуття школярами ґрунтовних знань.

Наприклад, учитель, не володіючи глибокими теоретичними знаннями, стає перешкодою для створення адаптованих до сучасних вимог освітніх програм. Це, у свою чергу, призводить до недостатньої підготовки учнів до вищої освіти та професійної діяльності, обмежуючи їхні можливості розвиватися індивідуально. Також це може ускладнювати формування у школярів предметних навичок.

Невміння створювати атмосферу довіри й підтримки перетворюється в реальну загрозу інтересу учнів до навчання. Учитель, який не може зрозуміло пояснити технологічні процеси, ризикує викликати розчарування та втрату інтересу учнів до предмету.

Загалом, професійна інформованість стає невід'ємною частиною успішної та інтегрованої діяльності вчителя. Важливо розглядати цей аспект як необхідну складову в широкому спектрі авторитетності, включаючи педагогічну, інноваційну та управлінську готовність. Успішний учитель повинен поєднувати всі ці готовності, створюючи ефективний освітній процес, сприяючи розвитку у школярів ключових навичок (Гончаренко, 2016, 22-24).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Сучасні вимоги до вчителя передбачають потребу в комплексних здібностях, що охоплюють глибокі знання та високий рівень педагогічної майстерності. У центрі цієї професії стоїть здатність поєднувати експертизу з інноваційним підходом до навчання. Потенціал наукових досліджень у сфері навчання вчителів технологій охоплює різноманітні напрями. Дослідження можуть включати в себе ефективність використання ІКТ, розробку інноваційних методів навчання, персоналізацію освіти, підвищення педагогічної майстерності, вплив технологій на психосоціальний розвиток учнів, глобальні та міжкультурні виклики, а також аспекти віддаленого навчання. Ці дослідження сприятимуть розвитку більш ефективних методів навчання та адаптації до сучасних вимог освіти.

Важливою частиною професійної діяльності вчителя є постійне самовдосконалення та адаптація до змін освітнього середовища. Не менш важливим є вдосконалення навичок використання сучасних технологій у навчальному процесі. Учителі технологій, що успішно впроваджують інноваційні педагогічні інструменти, формують стимулювальне освітнє середовище та готують своїх учнів до викликів цифрової епохи. Учитель технологій як архітектор ефективного освітнього процесу формує майбутнє учнів, готуючи їх до виборів та досягнень у сучасному технологічному світі.

Ураховуючи цей факт, роль учителя технологій розглядається не лише як посередника між учнем і знанням, але і як стратегічного партнера у формуванні інтелектуальної і технологічної майстерності учнів. Інтеграція сучасних методів, дослідницьких проєктів та

практичних завдань стає необхідністю для забезпечення глибокого засвоєння матеріалу та розвитку критичного мислення.

ЛІТЕРАТУРА

- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (Law of Ukraine “On Education” of 05.09.2017 No. 2145-VIII). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392) (State Standard of Basic and Complete General Secondary Education (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 23.11.2011 No. 1392)). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-н#Text>.
- Ковальчук, І. В., Кройтор, О. П. (2019). Актуальні питання співпраці майбутніх вчителів трудового навчання. *Віртус*, 34, 91-94 (Kovalchuk, I. V., Kroitor, O.P. (2019). Actual issues of cooperation of future teachers of labour training. *Virtus*, 34, 91-94).
- Федорова, О. В. (2021). Технологічна компетентність як предметна компетентність вчителя трудового навчання та технологій. *Problems and tasks modernity and approaches to their solution*, 8, 169-172 (Fedorova, O. V., (2021). Technological competence as a subject competence of the teacher of labour training and technologies. *Problems and tasks modernity and approaches to their solution*, 8, 169-172).
- Кройтор, О. П., Ковальчук, І. В. (2023). Формування фахових компетентностей у майбутніх вчителів трудового навчання та технологій. *Вісник Науки та Освіти. Серія: Філологія культура та мистецтво, педагогіка історія та археологія, соціологія*, 6(12), 442-457 (Kroitor, O. P., Kovalchuk, I. V. (2023). Formation of professional competences in future teachers of labour training and technologies. *Bulletin of Science and Education. Series: Philology, Culture and Art, Pedagogy, History and Archeology, Sociology*, 6(12), 442-457).
- Марушак, О. В., Король, В. П. (2017). Формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ дизайну. *Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції «Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика»*, (сс. 62-71) (Marushak, O. V., Korol, V. P. (2017). Formation of professional competence in the basics of design in the future teacher of technology. *Proceedings of the II All-Ukrainian Scientific and Practical Correspondence Conference «Design Education of Future Specialists: Theory and Practice»*, (pp. 62-71)).
- Гончаренко, Т. Л. (2016). Компетентнісний підхід до підготовки майбутнього вчителя фізики до проектування навчального процесу. *Proceedings of International scientific and practical conference “Problems and perspectives in European education development”* (Prague, Czech Republic, 20-27 of November 2016) Prague, (сс. 22-24) (Honcharenko, T. L. (2016). Competence-based approach to training future physics teachers to design the educational process. *Proceedings of International scientific and practical conference “Problems and perspectives in European education development”* (Prague, Czech Republic, 20-27 of November 2016) Prague, (pp. 22-24)).

SUMMARY

Kharlamenko Valentyna, Huzenko Oksana. Role of subject competences in professional activity of technology teachers

The article discusses the importance of subject competences of technology teachers for ensuring the quality of the educational process. The authors emphasize the disclosure of significant aspects related to subject competences and their impact on the quality of the educational process, namely: fundamental components of subject competences, the art of organizing learning, the influence of values and attitudes, trends in the formation of competences and professional development and self-education.

It is noted that deep knowledge and practical skills of a teacher are key elements in the development of effective curricula and methods. The role of modern technologies in teaching and their contribution to stimulating students' interest and creative thinking is analyzed. Special importance is attached to creating an atmosphere of creativity in the classroom. It allows the teacher to develop in students not only specific skills, but also the ability to think creatively, look for non-standard solutions and improve their ideas. Innovation is defined as the value and attitude of the teacher of technology, which contributes to the familiarization of students with the latest technologies and develops their critical thinking.

The analysis of research emphasizes the importance of individualization and continuous self-improvement of technology teachers for the successful formation of not only specialists, but also leaders of the future. The role of the teacher is seen as a strategic partner for the student, and the integration of modern methods and practical tasks is the key to deep learning and the development of critical thinking. The impact of a teacher's lack of deep theoretical knowledge on the quality of learning is considered.

The need for constant self-improvement (participation in seminars, trainings, self-education) and adaptation of the teacher to changes, as well as the importance of the development of students' key skills, are highlighted. According to the authors, this contributes to keeping abreast of the latest achievements and the development of the teacher's creative potential and pedagogical skills.

Systematic observation of technology teachers in real-life settings allows us to identify their strengths and areas for further development.

Key words: *teacher of technology, pedagogical activity, innovative approaches, subject competencies, self-education, working with information, information and communication technologies, problem-based learning, flipped learning.*